62739/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

LE CERF, Petrus
Theodorus

XV 3

LONDON·MEDICAL SOCIETY OF

PETRI LE CERF,

Phil. & Med. Doctoris,

Nec non Serenisſimi Hasſiæ Principis Auliatri & Phyſici Darmſtadini,

De

FEBRI GALLICA TRACTATUS.

FRANCOFURTI
Apud MARTIN. HERMSDORFF.
Typis JOHANNIS WUSTII.
M DC. CXIV.

Sereniſſimo & Celſiſſimo Principi,
Principi ac Domino, Domino
ERNESTO LUDOVICO,
Haſsiæ Landgravio, Hirsfeldiæ
Principi, Comiti in Catimeliboco, Decia, Ziegenhaina, Nidda, Schaumburgo, Ysenburgo & Budinga &c. &c.

Principi Pio, Sapienti, Juſto,
Domino meo Clementiſſimo,
Regis Regentium benedictionem,
Regiminis Principalis tranquillitatem,
Populi copioſi fidelitatem,
Vitæ longæ felicitatem,

animitus precans

libellum hunc

humillime D. D.

Pet. le Cerf, Phil. & M. D.

Se-

Sereniſſime & Celſiſſime Princeps,
Princeps ac Domine
Clementiſſime.

ANtequam nuper fronte & corde ad terram pronus *Serenitatem Tuam* Francofurti humillimè ſalutaſſem: mihi ab officii

ficii

ficii mei laboribus parumper recubanti, mirum quid in ſomnis paulo ante contigerat. Ipſa ſcilicet *Serenitas Tua* eburneo ſuffulta ſolio, viſa erat Martem de præſenti rerum ſtatu cum Apolline diſſerentem acriter alloqui his verbis;

Siccine Mars ubicumque furens, impune timorem
Incuties, nec eris denique cæde ſatur?
Siccine vaſtabis, nullo diſcrimine, ſedes,
Quas chorus Aonidum, quas & Apollo colit?
Deſine, & immodicos tandem compone furores,
Haſſiacis ut Pax aurea regnet agris.
En timidæ fugiunt Musæ tua claſſica, Giſſæ
Vix una è Medicis fontibus haurit aquas.
Sed quid plura? jacent vicinæ gaudia terræ,
Darmſtadiumque feræ Parca dat atra neci.

His attonitus dictis ſomno excutior, meque confero ſtatim in urbem: ubi *Serenitas Tua* ſic myſte-

rium

rium aperiens clementiſſimè juſſit, ut calamo promptiſſimâ arrepto manu, de morbis hîc loci graſſantibus aliquid conſcriberem. Quod autem non ſcripſerim ſolùm, ſed *Serenitati Tuæ* opuſculum hoc etiam dedicare ſim auſus, facit *Tua, Sereniſsime Princeps*, maxima in ſervulum *Clementia.* Et certe ubinam gentium auguſtius, tutiusve præſidium reperire potuiſſem, ſub quo cymba mea hocce aliquot dierum ingenii fœtu onerata, in tam æſtuoſo momorum pelago, velut in portu navigaret? nullibi ſane. Quamobrem pro *Auguſtæ Serenitatis Tuæ*, proque *Sereniſsimæ*

Conjugis, & quos Divina conceſſit gratia, *Princpium Iuventutis* incolumitate Neſtorea, Regimineque Principali feliciſſimo vota coram ſupremo Divinæ Majeſtatis throno ſupplex fundere non deſinam.

Floreas ergo Invictiſſimo Romanorum Imperatori, quatuorque Auguſtiſſimis Europæ Regibus conſanguinitate propinque Princeps Sereniſſime, regnes Immortalitati conſecrande!

Darmſtadii 7. Calend. Maji,
M D C XCIV.

Cen-

Cenſori.

SEdula ſugit apis variis è floribus omne
  Quod ſapit, & veluti flos erat ante manet.
Sic noſtro, qui jam prodit novus, utere Cenſor,
  Pagina ſi quid habet quod placet ulla, libro.
Sin minus, adde precor mordaci frena labello,
  Dignius aut Momi pectore profer opus.

Lectori Candido.

SI liber, inſcriptos Authorum nomina; flores
  Non habet, Authorum parcet, opinor, amans.
Hi mihi nam deſunt: hos dudum Martia proles
  Vulcano voluit proh dolor! eſſe ſacros.
Ergo ſe nudo ſiſtit mens pectore, Lector
  Cui ſincera placent pectora, pectus habe.

INDEX CAPITUM.

Caput I. *De Febris gallicæ nomine.* pag. 1.
II. *De ratione nominis.* pag. 2.
III. *De ſanitate & morbo.* pag. 2.
IV. *De febribus in genere.* pag. 3.
V. *De febris gallicæ definitione.* pag. 4.
VI. *De lymphæ efferveſcentia.* pag. 5.
VII. *De efferveſcentia ſanguinis.* pag. 5.
VIII. *De ſubita actionum læſione.* pag. 6.
IX. *De miasmatum exiſtentia.* pag. 7.
X. *De natura miasmatis gallici.* pag. 7.
XI. *De impedita ſpirituum tranſpiratione.* pag. 8.
XII. *De conſtitutione corporis.* pag. 9.
XIII. *De ſpiritibus & partibus.* pag. 10.
XIV. *De aëre.* pag. 11.
XV. *De cibo & potu.* pag. 12.
XVI. *De ſomno & vigiliis.* pag. 12.
XVII. *De vermibus.* pag. 13.
XVIII. *Idea febris gallicæ.* pag. 14.
XIX. *De curæ* προδρόμοις. pag. 15.
XX. *De diæta.* pag. 16.
XXI. *De motu, quiete, ſomno, excretis & retent.* pag. 18.
XXII. *De movenda alvo.* pag. 19.
XXIII. *De adſtringenda alvo.* pag. 20.
XXIV. *De prognoſi.* pag. 21.
XXV. *De cura & emeticorum uſu.* pag. 23.
XXVI. *De cautela hic obſervanda.* pag. 24.
XXVII. *De venæ ſectione.* pag. 26.
XXVIII. *De uſu volatilium.* pag. 27.
XXIX. *De uſu bezoardicorum.* pag. 28.
XXX. *De petechiis, angina, linguæ paralyſi, veterno.* pag. 29.

Pet:

Pet. Le Cerf Phil. & Med. Doct.

De
FEBRI GALLICA
Tractatus
Caput I.
De nomine.

QUot malorum genera bellum inferat, neminem latet: quotidiana enim experientia docet, combuſtis à barbaro milite ſegetibus & villis, urbibusque ſolo æquatis, neceſſe eſſe ut incolæ patriæ ſuæ fines dulciaque arva linquant, ac in terris alio ſub ſole jacentibus aſylum ſibi quærant; ubi conſumptâ, ſi quid adhuc ſupereſt, ſupellectile, ipſi modò hoc modò illo vexantur morbo: donec auris vitalibus caſſi, omni calamitate ſuperiores tandem reddantur. Inter alia quæ nos Darmſtadio profugos, ab anno circiter invaſere mala, mentio præcipuè jam fiet febris cujusdam malignæ, quam *Gallicam* appellare non vereor.

Caput II.

De ratione nominis.

SI febris à *fervendo* ſic dicatur, quia nulla datur ſine fervore, illa profectò cenſeri debet *maligna*, quæ *Gallica* dicitur. Cum enim circa finem Aprilis 1693. è regione Ladeburgi Nicrum inopinatò trajeciſſent Galli, tunc Haſſiæ ſuperioris incolæ fere omnes in febrim epidemiam incidiſſe viſi ſunt; non aliter ac ſi venenatis advenarum horum-ce vaporibus infectus fuiſſet aër. Si cui verò unius febris malignæ nomen plus arriſerit, eo ut utatur per me licet: verùm cum *febris* hæc nullam malignitatem non involvat; Gallique pro causa hujus primaria habeantur, nemo vitio vertet, ut ſpero, ſi eadem ab ipſis denominationem ſuam ſumpſerit.

Caput III.

De ſanitate & morbo.

VBi primùm anima eſt à corpore ſoluta, nil niſi pondus inutile terræ ſupereſt. Hinc qui cadaver motu orbatum intuentur (ſenſus enim motûs ſpecies eſt) ii ſane vitam in motu poſitam eſſe intelligent. Cumque ab unâ veritate filo velut Ariadnæo deducamur in aliam, ſic nobis *morbi & ſanitatis* eſſentia in-

innoteſcit. Quemadmodum enim hæc (quæ nihil aliud eſtquàm perfecta microcoſmi vita) in exquiſito ſanguinis & lymphæ, ſpirituumque motu conſiſtit; ita etiam ex ejusdem motûs erroribus ſequi oportere *morbos* manifeſtum eſt. At verò motus hic peccare poteſt vel in defectu vel in exceſſu; ſi primum, *capitis & membrorum gravitas; menſium parcitas; reſpiratio difficilis, malum hypochondriacum, melancholia; palpitatio cordis, lipothymiæ, paralyſes, atrophiæ* & alia hujusmodi hominem cruciant: ſi ſecundum, tunc *affectus ſpaſmodici, inflammationes, phrenitides, deliria* &c. & omnis generis *febres* foras erumpunt.

Caput IV.

De febribus in genere.

Difficillimum quidem eſt rerum eſſentias cognoſcere; poſito tamen noſtro principio, *febrium* natura ob oculos ſe ſiſtit denudata. Quid enim eſt febris in genere aliud, quàm *motus lymphæ, ſanguinis, & ſpirituum præternaturalis actiones lædens?* quæ ſane definitio, cum omni & ſoli definito conveniat, ipſiusque febris eſſentiam reddat notiorem, optima cenſeri debet: attamen febres conſiderari debent, vel *in fieri*, cum ſcilicet incipiunt, vel *in facto eſſe*; ac dico primo modo febres ſumptas, in

glandulis adhuc nidulari. verum ſi ſecundo modo ſumantur, tunc modus lymphæ in glandulis contentæ jam ſanguini communicatur & κρᾶσιν ejusdem turbat; ex cujus motûs τύπῳ & ſymptomatibus conſequentibus, ſpecies *febris* diſcernitur; an v. c. *intermittens* ſit necne, an *maligna* vel non.

Caput V.

De Febris Gallicæ definitione.

DEfinitur *Febris Gallica, improviſa lymphæ & ſanguinis efferveſcentia actiones ſubitò & ſine intermiſſione lædens à miaſmate Gallico ſpirituum tranſpirationem impediente ortum ducens.* Motus quem halitu ſuo impreſſit Deus primo Parenti, quique veluti perennatus in venis viſceribusque noſtris perſentitur, appellatur *fermentatio*: morbis verò hominem obſidentibus, præternaturalis factus eſt hic motus & à nobis dicitur *efferveſcentia*: ſiquidem *alkali* Gallorum cum *acido* ſanguinis Germanici mixto, efferveſcentiam oriri neceſſe eſt, eamque *improviſam*, nam qualis cauſa, talis effectus. Improviſo invaſit *alkali* peregrinum, id circo cui modo mens ſana erat in corpore ſano, is jam de gravitate capitis & dolore vertiginoſo queritur, ità ut ὀρθοςάδιος remanere nequeat; quin imò evadat clinicus.

Cap.

Caput VI.

De efferveſcentia lymphæ.

INjecto in hominem terrore quovis, cutis quidem & comæ rigent, ſi verò tempeſtas æſtuoſa, exercitusque multiplici lue refertus, effluviis veneno pejoribus aëra conſpurcarit; partes corporis aëri proximæ & debiliores primùm ut inficiantur neceſſe eſt: hinc fit ut quæ in glandulis cutis & œſophagi continetur lympha, ab effluviis ejusmodi peregrinis *efferveſcentiam* patiatur. Unde Fibræ cutis præternaturaliter conſtrictæ ſenſationem *frigus* dictam efficiant; è contra vero in orificio ſuperiori ventriculi commotio talis oboriatur, quæ fibrillis ejusdem in motum ſpasmodicum actis, vomitum excitat.

Caput VII.

De efferveſcentia ſanguinis.

MIrum ſane videri debet, quòd veteres *Febris* eſſentiam dixerint eſſe *calorem*: cum tamen *calor* ſit purum accidens & effectus febris. Dum enim æger ad cacochymiam diſpoſitus, media æſtate v. c. laborat *febri*; tunc è lympha quæ mox efferbuit, naſcitur ſal peregrinum, quod per oſcula vena-

rum ſibi viam in cor & arterias paulatim cum fecerit, ex ejus affluxu æſtuat, & in motum pellitur ſanguis, unde fit *calor*; qui non ceſſat prius, quàm miaſmata venenata vel obtuſa partim præcipitentur; vel ſubacta per poros cutis cum ſudore tum madore aliquatenus foras amandentur.

Caput VIII.

De ſubita actionum læſione.

DIvinum quid in morbis eſſe, apprimè dixit Hippocrates; veritasque hujus aſſerti in præſenti potiſſimum febri ſe prodit. Quotidie enim videmus homines, quibus paulò ante optimè ſapuerat cibus, quorum jam è faucibus vel ligneus, vel amarus vel aluminoſus &c. ſapor exhalat, cum appetitu proſtrato, viriumque deperditione univerſali, ſiti autem modò majori, modò minori, prout lympha glandularum à fervore pyretico plus, minus, exhauſta vel incocta eſt. In quo mehercule τὸ θεῖον nemo non animadverteret, ſi ſupremi Numinis cognitio certa, in mentibus hominum penitius inhæreret. Verùm proh dolor! Medicus omnia naturæ & ſibi vulgò tribuit; æger autem ſalutem ſuam huic vel illi Medico acceptam refert, cum tamen ſolus Deus omnia in omnibus operetur.

Cap.

Caput IX.

De miaſmatum exiſtentiâ.

EX opere noſcitur opifex; cumque Deus ſit ens puriſſimum, natura quoque rerum omnium eſſet adhuc puriſſima, niſi hominis in peccatum lapſus eandem ita rebellem effeciſſet, ut aſtra contrariis ſuis aſpectibus contagioſos in hominem influxus vibrare, terraque morticinos è ſinu vapores etiamnum emittere non deſinat. Quid plura? homo homini adeo adverſatur, ut qui aliàs de proximo benè mereri teneretur, is hunc non ferro ſolùm petere, ſed etiam arſenicalibus morborum, quibus afficitur, *miaſmatibus* inficere videatur. *Sunt enim ſpiritus qui ad vindictam creati ſunt* ut ait *Syrach* cap. 40. Beſtiæ ſiquidem omnes, de quibus ibidem fit mentio, nihil ſunt aliud quàm (meo quidem judicio) miaſmata diverſi generis venenata, quæ hominem undique circumeunt.

Caput X.

De naturâ miaſmatis gallici.

NUllum regnum ſale volatili abundat magis quàm animale; & inter Europæos nulla gens in agendo promptior & iraſci celerior quàm *gallica:* cum-

ca : cumque & ad agendum & ad iraſcendum ſalis volatilis copia eò major deſideretur, *gallos* etiam præ cæteris eodem pollere certum eſt. Atqui experientia docet, quò magis quis movetur & agit, eò majorem etiam ejusdem ſalis in ipſo fieri jacturam : ac proinde *gallos* in motu continuo exiſtentes, de eo ſicut & de ſanitate perdidiſſe quàm plurimum; quibus ergo effluviis volatilibus aër calidior imprægnatus, lympham corporum homogeneorum ex parte incoquit & ex inde ſal quoddam, ex volatili & auſtero mixtum, exſurgit.

Caput XI.

De impedita ſpirituum tranſpiratione.

QUamdiu homo ſanus eſt; omnia ſunt in ipſo σύῤῥοια *confluentia* : & ab arteriarum (quæ ad omnes corporis partes pertingunt) capillamentis, gelatinam nutritam ſecernunt glandulæ tenues, à quibus fibrillæ ad oſcula venarum tendentes, ſanguinem à nutritione reſiduum per easdem venas ad cor & à corde in pulmones mittunt : in quibus (ut ego ſentio) ſpiritus aëreobalſamicus, qui inſpiratione attrahitur, ſanguinem per pulmones in arterias

rias remeantem balſamo ſuo vitali rurſus ſaturat; ſpiritusque ſic reſtaurat deperditos, & conſiſtentiam motumque ſanguinis circularem conſervat. Si autem miasmata quædam acceſſerint; tunc ſyncraſia Maſſæ ſanguineæ perturbatur, & à fermento volatili auſtero ſpiritus commoti ſimul & irretiti, in tubuloſas partium fibras vix influere poſſunt: quibus ergo collabentibus fibris, *ſpirituum transſpiratio* impeditur: ut in *tractatu noſtro Phyſiologico*, brevi, Deo dante, typis mandando fuſiùs videbitur.

Caput XII.

De conſtitutione corporis.

IN omnia Neotericorum verba, ſpretis absque ratione veterum dictis, jurare mihi non placet. Quamobrem è ſeptem *rebus naturalibus* veterum, una potiſſimùm, ſcilicet *corporis conſtitutio*, cauſæ ad *febrim gallicam* diſponentis vices obire videtur. Hæc autem peccat vel reſpectu humorum, vel ſpirituum vel partium ipſarum. Si ergo in humoribus plethora adſit: malum. *αἱ ἐπ᾽ ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν.* *Quæ perfectè bonæ ſunt corporis habitudines, hæ lubricæ & inſtabiles ſunt;*

præſertim ſi ad extremum pervenerint: ut ait Hippocr. aphor. 3. ſect. 1. hujus veritatis exemplum præbebat ante aliquot ſeptimanas vir quidam nomine Sprenger è turmis equeſtribus *Sereniſſimi Principis* mei, levis armaturæ miles. Is aliàs Athleticæ conſtitutionis, optimâque valetudine utens repentino horrore caloreque & cephalæa ingenti corripitur, cum læſione loquelæ & petechiis à die Martii 3. ad 15. apparentibus: qui tamen Deo aſpirante labori meo iterum convaluit.

Caput XIII.

De ſpiritibus & partibus.

CUm ſpiritus ſint æther puriſſimus à ſupremo rerum conditore homini communicatus: isque ſit unus & idem; conſtat unicam, non triplicem in hominibus ſpirituum ſpeciem reperiri. Præterea cum diverſa ſint hominum ingenia, majorque vel minor in morbos proclivitas; id à ſpirituum copia vel eorundem in organis motu magis vel minus libero, ut plurimùm, petendum eſſe autumamus. Hinc fit ut qui ob pororum laxitatem teneriorem que partium texturam inſtar ſpongiæ ſe habent, ii *febri gallicæ* magis obnoxii ſint: alii verò quibus ob oſcula vaſorum

ſorum pororumque cutis conſtrictiora, ſpirituum motus temperatior eſt, non item.

Caput XIV.

De aëre.

CUm plura in rerum natura certò eveniant, quæ multorum ingenii aciem fugiunt: ea ut falsa rejicere non decet, quæ à nobis non intelliguntur; modò non ſint rationi contraria. Idcirco nos diligentiam veritatis ſcrutatricem ubique amantes quæ de aëris mutationibus Aſtronomia docet, non miramur ſolùm, verùm etiam ea in facienda Medicina maximæ utilitatis eſſe exiſtimamus. Cujus rei veritatem, ut aliàs, ita ante aliquot dies iterum ſumus experti in quodam Aulico Tubicine, nomine Hermann/viro ſaturninæ conſtitutionis, ætatisque quadrageſimæ, is die Martii $\frac{13}{23}$ frigore ſubito per $\frac{5}{4}$ hor. durante, cum dolore capitis, calore, tuſſi & dolore lateris punctorio ſubſequentibus, correptus eſt; ita ut pleuriticus decubuerit tunc temporis, cum luna in ſigno piscium & malevolus ſeu □ Solis & Saturni aſpectus exiſteret. Ex qua relatione Planetas ad aëris immutationem, morbosque procreandos multùm conferre, ſi non omnes, ſaltem nonnulli (ut ſpero) facilè concedent.

Caput XV.

De cibo & potu.

NOn inſulsè dicitur quòd gula plus cædat, quàm gladius. Luxus enim in causa eſt cur plures in pauperibus ruſticorum tuguriis canities conſpiciantur, quàm in magnatum palatiis. Hi enim, vel qui opimè vivunt, *cibus* & *potu* in ventriculum plus æquò ingeſtis, fermentum ejusdem obtundunt & impeditur concoctio; quâ non ritè peracta, vapores fuliginoſi & excrementitii colliguntur in partibus, è quibus talia oriuntur fermenta peregrina, quæ infinitis propemodum morbis ansam præbent. Unde optimè monet Hippocrates καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι χαλεπαί. Aphor. 1. ſect. 1. *Siquidem repletiones ad extremum progreſſæ, ſunt periculosæ.* Inde enim *motu* præternaturali in ſanguine & ſpiritibus orto; στάσειque ſeu *quiete* lymphæ in glandulis producta, jam *febris* in procinctu eſt.

Caput XVI.

De ſomno & vigiliis.

Præclarè quidem cecinit Poëta

Quod caret alterna requie durabile non eſt:

Sic

SIc enim eſt à ſupremo rerum Moderatore decretum, ut in hoc potiſſimum vita mortalium ab immortalium vita diſtinguatur. Cœleſtes enim animæ in continuis erga ſummum Bonum, cum gratiarum, tum amoris actibus eliciendis indefeſſæ æternùm exſultant: cum è contra quamdiu homo vivit, *ſomnus vigiliis*, & *vigiliæ ſomno* ſuccedere debeant; aſt hîc ſicut in *animi pathematibus* modus eſt ſervandus, ne vel aggraveſcat vel contabeſecat corpus: aliàs ſomno longiori *excernenda* retinentur & *retinenda* excernuntur vigiliis præternaturalibus. Quæ omnia cùm exquiſito ſanguinis & lymphæ motui contraria ſint; nemo non intelligit quantùm hinc ſanitas detrimentum patiatur, qualisque *febri* præbeatur occaſio.

Caput XVII.
De vermibus.

IAm ex rebus *non naturalibus* ſc. aëre &c. male affectis, & ab earum uſu immodico, dicimus oriri in microcoſmo *res contra naturam*: orta ſiquidem exinde humorum *ςάσει vermes* quotidie produci nemo, credo, negabit.

Nam vitium capiunt, ni moveantur, aquæ.

Quorum inſectorum exempla quàm plurima in

præſenti *febri epidemia* ab aliquot menſibus habuimus; ac potiſſimùm in quodam plethorico à ſervitiis Sereniſs. Principis HENRICI Haſſiæ Landgravii. Servus hic nomine Caſpar Girau 27 annor. laborabat die 8. Januarii *febri* quam deſcribim⁹, & ab uſu medicamentorum, ſtagnantium ſuccorum corruptionem impedientium, is plusquam triginta *lumbricos* cum *εὐφορίᾳ κάτω* excrevit. Hos autem non in inteſtinis ſolùm deliteſcere, ſed & in ventriculo nidulari, ex eo patet, quòd muliercula 25 ann. Proconſulis Darmſtadini (nomine Steiſinger) filia, eaque à 6 menſibus gravida; ſicut & concivis Faber tormentarius nomine Seeboht ambo uno eodemque tempore, ſcilicet in principio Auguſti 1693. ab hac *febri maligna* lecto detenti cum delirio & ſumma virum dejectione, ſtatim ab aſſumpto Alexipharmaco *lumbricos ἄνω* excrevere. Pluribus aliis ſilentio prætermiſſis & jam *per Dei gratiam* ſanis.

Caput XVIII.

Idea febris gallicæ.

EX ſupra dictis, *febris* hæc de facie nemini non erit nota: ne quid tamen ejusdem deſcriptioni deſit; ſciendum quòd, quando quis horripilationem, horrorem, vel etiam frigus inopinum paſſus eſt: ſequente

quente poſtea calore intenſo totius corporis; cum dolore vel ſaltem torpore capitis, ſomno longiori (quem nos per tres dies duraſſe vidimus) appetitu proſtrato: ſiti, vel etiam ſola oris ſiccitate nimia: ariditura faucium: difficultate loquendi, linguæ craſſitie vel ejusdem paralyſi: cum minus libera reſpiratione & dejectione virium totali, animi deliquio: apparentibus quandoque maculis puliceis vel quaſi, quandoque non: pulsu ſemper celeri, ſed tamen aliquando magno & æquali, aliquando undante cum repetitis tendinum, nervorumque ad carpos pertingentium ſubſultibus: urinâ corticis aurantiorum colorem referente cum atomis turbidis per totam ejus ſubſtantiam notantibus ſine ſedimento: ſciendum, inquam, quòd ſi iſta, ſi non omnia adſunt, ſaltem adfutura videantur; tunc de *febris malignæ noſtræ* adventu non amplius eſſe dubitandum.

Caput XIX.

De curæ προδρόμοις.

ACcerſendus ergo ad ægros Medicus, ea qua pollet induſtria uti debet, quò, qui adhuc ſani ſunt, juxta προφυλακτικῆς leges, ſalvi ſerventur. Quamobrem ante omnia vel aër mutandus vel corrigendus: cumque is ab omnibus mutari nequeat, ita poteſt

teſt à pauperibus *fumo tabacci*, *pulvere pyrio*, *baccis juniperi* vel *ligno* ejusdem accenſis corrigi. Divites verò ad hunc finem uti poſſunt vel *fumo ſuccini & thure cort. thymiam.* vel *maſſa* ad *fornac.* vel *ſpecieb. pro ſuffitu.* &c.

Cùm autem veſtimenta de aëris impuri vaporibus plurimùm in ſe recipiant, pluresque extraneis facilem apud ſe aditum præbere teneantur, ii *trochiscorum Bezoardic. ordinationis noſtræ*, unicum in ore contineant: quorum hæ ſunt vires. *Spiritus exhilarant, cor confortant, appetitum acuunt, veneni externi effluvia corrigendo obtundunt.* Infimæ verò ſortis homines, qui ægris opem ferre coguntur, fruſtulum *rad. Angelic.* vel *myrrh. Elect.* maſticent. Omnibus interea conducet Ra Bezoardica mane jejuno ſtomacho ad aliquot guttas aſſumpta.

Caput XX.

De diæta.

TEmperantia in victu hîc maximè deſideratur: ergo ſani ſic utantur *cibis*, ut eorundem à paſtu ſemper ſuperſit appetitus. Interim abſtinendum plane à *piſcibus*, ſtagnantis aquæ incolis, chylum enim viſcidiorem hi reddunt & ſuccum laudabilem corpori haud impertiuntur. Eadem quoque eſt *carnium* aëri æſtivo expoſitarum ratio: ſiquidem

dem à variis muſcarum generibus quoties impetuntur; pluribus toties vermium ſeminibus inficiuntur, quorum ovula in microcoſmo quin excludantur ſæpiſſimè, quid obſtat? item *fructuum horariorum*, *immaturorum*ve *aliorum* uſus nobis improbatur: illi enim vermiculos fere ſemper includunt; hi è contra ſale volatili auſtero homini adverſo pollent. Vitandi pariter ſunt δύσπεπτοι & flatus generantes cibi, ut *lentes*, *piſa* &c. Hæc enim obſtructiones pariunt; vitamque ſedentariam agentibus, magis, quàm corporis laboribus deditis, nocent. Ubi ſanè conſilium Hippocr. 17. ſect. 1. ſequi debemus: δοτέον τι καὶ τῷ ἔθει καὶ τῇ ὥρῃ καὶ τῇ χώρῃ καὶ τῇ ἡλικίῃ. *Dandum aliquid conſuetudini, tempeſtati, regioni & ætati.* Quibus denique ſericus (ut ita loquar) vel papyraceus ventriculus eſt; iis author eſſem ut quotidie circa horam ab aſſumpto prandio quintam, unum aut alterum vini non fucati cyathum mediocrem haurirent. Ideo enim (ut opinor) inquit Hippocr. Aphor. 11. ſect. 2. ῥᾷον πληροῦσθαι ποτοῦ ἢ σιτίου; *facilius eſt refici potu quàm cibo*, quia ſcilicet, illius celerior fit per totum corpus diſtributio; atque ut poſtea Aphor. 18. idem innuit, τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίγνονται: *eorum quæ confertim & celeriter nutriunt, celeres etiam fiunt egeſtiones.* Cum ergo circa di-

ctum tempus in ejusmodi hominibus (ob nondum abſolutam coctionem) ciborum reliquiæ liquore privatæ in fundo ventriculi adhuc deliteſcant (quod in iisdem ructus nidorulenti teſtantur:) hocce aſſumpto potu ipſi irrorantur, cibi, & ſuperſtites eluuntur viſcidæ fæces atque ſic ad cænam captandam ventriculus aptior redditur, & revera acuitur appetitus.

Caput XXI.

De motu, quiete, ſomno, excretis & retentis.

SUblato motu periret quidem macro & microcoſmus: verùm in hoc Natura dat leges, quas infringere homo nunquam debet. Quapropter ſtatim à paſtu, curſibus nimiis, non eſt defatigandum corpus: ſic enim perturbatur concoctio, humores colliqueſcunt & ſpiritus exagitantur, *Herniisque, pleuritidi, diarrhæis, dyſenteriis* ac *febribus* datur locus; è contra ne ſedeat homo ſtatim, cum receſſit à menſa, deambulet potiùs parumper; &, ſi labori ſuo vacare teneatur, fiat id moderatè primum, per unam, alteramve horæ partem dimidiam: atque per illud temporis ſpatium poteſt etiam quis à meridie ſomno indulgere. Cum autem ex

erro-

erroribus in *diæta*, *motu* & *ſomno* commiſſis, vitia in *excretis* & *retentis* ortum ducant: ſi alvi obſtructio adſit, eadem laxetur; quin imo ſi alvus per aliquot dies jam laxa incommodo ſit, ea ſenſim, ſenſimque adſtringatur.

Caput XXII.

De movendâ alvo.

NOn ſum neſcius quàm plures libros catharticis eſſe refertos; ſed ne quid hac in parte in me deſideretur, ex iis quæ mihi in uſu ſunt, unum aut alterum obiter proferam. Ante omnia tamen (ut monet Hippocr. Aphor. 9. ſect. II.) τὰ σώματα χρὴ ὅκως ἄν τις βούληται καθαίρειν εὔροα ποιέειν. *Si quis velit corpora purgare, ea ut facilè fluentia reddat oportet.* Quam ob cauſam, in quibus ſubjectis humores viſcidiores, nec adeo ſubjugibiles ſunt, iis loco digeſtivi præbeatur in jusculo pulvis ſequens

Rec. pulv. crem. ♀

♀ ⊕lat. ā ℈ß

M. d. ſ. digeſtiv-pülverl: des abends bey ſchlaffenzeit auf ein mahl in brühe einzunehmen.

Die ſequenti mane pro adultis

Rec. pulv. reſin. ſcammon. gr. iiij.
☿ emet: gr. ij.

M. d. ſ. Purgier-Pülverl. frühe nüchtern in ein wenig brühe auff einmahl einzunehmen.

Cum verò Magnates pulverum faſtidio ut plurimum teneantur

Rec. reſin. jal. c. piſtac. excort. q. s. contrit. gr. xij.
aq. roſ. ℥ij.
colat. add. aq. cinnam. ℥j. & ☿ emet. gr. j.
(ſi lubuerit)

M. d. ſ. Laxier-Tränckl. jeweilen einen Löffel-voll darvon einzunehmen.

Caput XXIII.

De adſtringenda alvo.

AN ea quæ retineri deberent, excernantur, necne; ex dejectionum ſubſtantia & colore judicari poteſt. Interea in ea ſum opinione ut credam in *diarrhæis*, orificii inferioris ventriculi fibras eſſe flaccidiores ac earumdem in praxi ſemper habeo rationem. Laborabat non ita pridem Vir generoſiſſimus, Mæcenasque meus gratioſus per tres dies *diarrhæa* moleſta cum appetitu fere proſtrato: cui ſolius

lius *Eſſentiæ ſtomachicæ* fibras conſtringentis uſus, cum *oleo externo* (Deo juvante) profuit.

Quod attinet ad *dyſenteriam* (quam in humorum acrimonia & ſanguinis ſubtilitate oſcula vaſorum vel erodente vel penetrante conſiſtere autumamus) miramur à quibusdam Practicis in tali caſu *purgantia* præſcribi, cum tamen ea minimè indicentur: licet enim materia peccans interiori inteſtinorum tunicæ forſan adhæreſceret, eandemque corroderet; ibidem tamen *purgantia* non haberent locum; cum ipſa irritatio teneſmusque inteſtinorum præſens contraindicent. Quapropter cum *abſtergentibus* tum humorum acidum *obtundentibus*, *incraſſantibusque* utendum eſſe exiſtimo: qualia ſunt *clyſteres hordeacei* & *oleoſi* cum *gelatinoſis* & ▽eis internis; hæc enim vel ſola, vel cum anodynis propinata, mira præſtabunt.

Caput XXIV.

De prognoſi.

OBſervatis hisce προφυλακτικῆς legibus, ſi quem nihilominus *febri gallica* Deus percuſſerit; tunc Medicus omnia in melius vertenda cognoſcet, *Si* (1) *cibi naturaliter vel quaſi tales ſapiant*. Signum enim eſt fermentum ventriculi naturale nondum eſſe

à veneno totaliter corruptum. (2) *Si pulſus æqualis ſit:* Sic enim æqualis notatur, ſanguinis ab arteriis in venas liberè circulantis, ſyncraſia. (3) *Si de doloribus extremorum queratur æger:* Nam ita materiam à corde propulſam eſſe, & mentem ſibi conſtare certum eſt; ut ait Hippocr. *Aphor.* 6. *Sect.* 2. ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει. *Quicumque dolentes aliquid in corpore, non ſentiunt plures è doloribus, his mens ægrotat.* (4) *Si Sudor cum* εὐφορίᾳ *vel ſaltem mador quandoque adſit:* Hic enim naturæ ſibi noxia expellentis robur, ac proinde tranſpirationem aliquatenus liberam eſſe denotat. (5) δυσηκοΐα *ſeu gravitas auditus*; talis eſt ſiquidem indoles veneni gallici (utpote volatilis) ſurſum ut tendat & in glandulas auribus vicinas, ut partes debiles avolet, ibique velut in ſuperiori cucurbitæ parte ſublimatus concentretur: quam ob cauſam ſilentio prætermittere non poſſum quid in virgine quâdam, ſenatoris Darmſtadini nomine Schauber / filia, ante novem menſes contigerit; in ea enim hæc maligna febris in talem denique *parotidum abſceſſum* erupit, ut ab effluxu unius libræ puris ejusdem ſurditas cum morbo per Dei gratiam evanuerit.

* * *

Caput XXV.

De cura & emeticorum uſu.

LIcet apud Medicos Pariſienſes in more poſitum ſit in *præſenti febri*, emetica ſolùm tunc propinare, cum omnia in extremo ſunt & ſanitatis recuperandæ ſpes fere omnis evanuit: cum ſint, ut ajunt,

Extrema extremis adhibenda remedia morbis.

Nos tamen in hoc monentem Coum ſequimur Aphor. 29. ſect. II. *ἀρχομένων τ̃ νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει· ἀκμαζουσῶν δὲ ἡσυχίην ἔχειν βέλτιόν ἐστι. Incipientibus morbis ſi quid videatur movendum, move: vigentibus verò quieſcere ſatius eſt.* Atque ita examinata priùs ægri conſtitutione, cauſaque morbi procathartica, *emeticum* die primo præſcribimus. Et certe tunc emeticum præſcribi debet, cum natura violentiæ medicamenti reſiſtere, & materia peccans foras excerni adhuc poteſt: atqui ſolo initio morbi natura potis eſt reſiſtere violentiæ emeticorum, & lympha ſeu fermentum febrile excernendum, reperitur potiſſimùm in principio morbi, in glandulis æſophagi (ut ex ſupra dictis patet.) ergo &c.

Cap.

Caput XXVI.

De cautela hîc obſervanda.

IUre meritò docet Hippocr. Aphor. 25. ſect. 1. ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ᾽ ἐναντία, δυσχερῶς. *Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facile ferunt; ſin contra, difficulter.* Innuens ſic, varios eſſe in corpore ſuccos quandoque peccantes, qui ſi ſuo tempore foras eliminentur, bonum: ſin minus, malum. Quod ſane Medicorum privigni non intelligunt, quatenus in omnibus morbis indiſcriminatim cathartica & vomitoria ægris propinant, atque ita hos jam debiles ad extrema redigunt vel Libitinæ impunè offerunt. Id autem unico exemplo ſed ad praxin utiliſſimo confirmabitur.

Vir quidam nomine Pechſtadt pſaltes Aulicus, alias robuſtæ naturæ, annor. circiter 37. corripitur pleuritide vera cum delirio die ultimo Januarii 1694. huic die quarto morbi vena ſecatur à chirurgo & propinatur purgans: unde labefactatis viribus decumbit æger liminibus orci proximus; die 19. februarii accerſor, videoque hominem exſuccum & facie Hippocraticâ larvatum, ronchos ducentem; cum reſpiratione impedita, pulſu debili & quaſi depreſſo, ſiti tamen, ſed appetitu proſtrato.

Re-

Recenſetur mihi hiſtoria morbi (æger enim erat antea ſcabioſus) atque ex relatis circumſtantiis, in eodem eſſe conjeci diſpoſitionem ad empyema, cum febri lenta: ab expectoratione ſcilicet non abſoluta & ſcabie intrò repulſa; fretus doctrina Hippocr. Aphor. 8. ſect. v. ὁκόσοι πλευριτικοὶ γενόμενοι οὐκ ἀνακαθαίρονται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι, τουτέοισιν ἐς ἐμπύημα μεθίσταται. *Quicumque pleuritici facti expectorabilem materiam non expuunt intra quatuordecim dies; his in empyema convertitur.* Quamobrem præſcripta primò *diæta humida & confortante*, opus eſſe duxi, ut æger *diaphoretico temperatiori, antiſcorbuticis mixto*, ſimulque *materiam viſcidam, pulmonum bronchiis adhærentem, ad expectorationem promovente*, uteretur; à cujus medicamenti per octiduum uſu, mirum quantum, mutatus eſt æger! qui priùs cute lævi oſſibus hærente ſuperbiebat, is *ſcabie univerſali* jam ſcatet (ob diaphoreſim ſc.) qui ducebat ronchos, tantam purulentæ materiæ copiam excernit ut mirentur adſtantes: cui erat appetitus proſtratus, huic ita ſapit cibus, ut is famem (ob præſcriptam diætam) explere haud poſſit; è quibus meliora ominans, *antihectica balſamica* internè præſcripſi, ita ut idem per D. O. M. gratiam jam proſpera utatur valetudine.

Caput XXVII.

De venæ ſectione.

QUidquid dicant *venæ ſectionis* Antagoniſtæ, maximum in ea, cum ſanitatis tum vitæ conſervandæ præſidium, poſitum eſſe exiſtimo. Et revera pulcherrimum hujus rei exemplum hic in ædibus honeſtiſſimæ Matronæ Heroldin nuper habuimus: ſiquidem die 10. febr. 1694. hora quarta pomeridiana ſervus quidam Paulus Neumang dictus, isque plethoricus, in talem *Apoplexiam* incidit ut idem absque motu & ſenſu per horam reſupinus jaceret. Accerſitus, frixionibus, clamoribusque utor, ſed fruſtra. Tandem jubeo ſecari *venam* in brachio, cumque ſanguis non flueret; manum ægri in aqua calida poni & in pollice ſecari *venam* volui: ex qua cum manaret ſanguis, intra unius horæ ſpatium ægrum ad ſe rediiſſe vidimus, ex omnibus membris nil niſi caput movens. *Nervinisque* poſtea diligenter adhibitis ac poſtremò laxante, is *Deo benedicente* poſt aliquot dies perfectè convaluit.

In *febri* pariter hac maximi eſt phlebotomia auxilii, modo eadem cum judicio in principio morbi adhibeatur, & in iis hominibus in quibus ventilandus eſt ſanguis & ubi ſpirituum à veneno

irre-

irretitorum motus, liberior reddendus eſt. Idque ante tres dies, ſc. 29. Aprilis in curando Sereniſſimi Principis mei auriga primario manifeſtè iterum patuit.

Caput XXVIII.

De volatilium uſu.

CUm in præſenti febri, per *venæ ſectionem*, miaſmatis pyretici reverſio à circumferentia ad cor fieri poſſit, Medicique judicium hac in parte ſit difficile, ἡ κρίσις χαλεπή; in hoc malum ne quis incurrat, *volatile* quoddam lene ægro proponet; ac meritò quidem hîc inter *antypiretica* primum locum tenere debent *volatilia*: uſu enim horumce proportionato febrile venenum per ἄδηλον διαπνοὴν paulatim expellitur, redditurque maſſæ ſanguineæ conſiſtentia naturalis ac debita. Interea memor eſſe debet Medicus Aphor. 16. ſect. 1. ubi dicit Hippocr. αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, *victus humidus febricitantibus omnibus confert*; quo ſane *potus juleporum* vel *ptiſanæ refrigerantis* ſubintelligi videtur: ſic enim deperditio lymphæ partim ab ardore febrili incoctæ vel exhauſtæ, partimque à medicamentorum volatilitate

foras expulſæ reſtauratur: illi autem ex *aquis bezoardicis* ſimplicibus conficiuntur, hæc verò ex earumdem herbis ab eo præſcribi poterit, cui materiæ Medicæ ſelectus cognitus eſt.

Caput XXIX.

De uſu Bezoardicorum.

NE tamen pauperibus quid deeſſe videatur, his *tincturæ Bezoardicæ* uſus, cum *Decocto card. benedict.* vel *rob ſamb.* pro potu ordinario poterit imperari. Quidquid ſit, volatilium uſum ſequi debent *Bezoardica temperata* cum in forma liquida, tum in ſicca, ipſa enim tempeſtivè & prudenter, uſurpata mirum quantum juvant! hæc ſiquidem interno viſcerum calore quaſi extracta, ventriculorum omnium cavitates exhalationibus ſuis ſuaviter implent; aëremque vitalem in iis contentum, & miaſmate pyretico inquinatum fumis balſamicis odorant, ac ſpiritus jacentes & afflictos erigendo reficiunt: unde veneno à centro ad circumferentiam expulſo, ſequentia potiſſimum ſymptomata emergunt.

* * *

Cap.

Caput XXX.

De petechiis, angina linguæ, paralyſi, veterno.

INter ea quæ *febrim gallicam* conſequuntur, quatuor ſolùm hac vice obiter proponenda veniunt. ſc. *petechiæ* quas, à pulicum morſibus unius carentia punctuli in medio diſcrepantes, nihil aliud eſſe dicimus, quàm particulas veneni febrilis ſubtiliores, quæ medicamentorum vel vigentis naturæ vi procul à corde amandatæ, capillamenta vaſorum diſrumpendo, ſanguinem cui inhærent ſecum rapiunt, cutique, ob poros ejuſdem obſtructos ſubjacent. *Paralyſis* verò *linguæ* ex eo potiſſimùm oritur, quòd ejuſdem nervorum ſuccus ab exſpiratis aëreo-pyreticis atomis coagulatus, influxum ſpirituúm linguam moventium impediat; cui malo ſicut & *anginæ* raninarum ſectione & *gargariſmatum* uſu feliciſſimè ſubvenimus: quod profectò patuit in ſupra allegato milite qui per octo dies mutus & elinguis decubuit; ſicut & in mercatore quodam hujus civitatis, nomine Stephan. Stuphan/ qui per quinque dies integros in cubiculum ingredientes obtuto nutu mutus intuebatur, viris nunc per Dei gratiam maximè ſanis. Verum enim verò caveat

 chi-

chirurgus ne venarum loco, arterias, vel ambas ſimul incidat: aliàs æger periculo mortis non caret; quod nos decimo die Febr. 1694. hic loci contigiſſe vidimus, in fabro quodam lignario, annos 29. nato; quique Simon Linckſbügel/ vocatur: huic ab hac febri maligna decumbenti ſecantur raninæ, ſed intra 24. hor. ſpatium ſanguis arterioſus coralliis rubicundior, quatuor repetitis vicibus copioſè effluxerat; cum ego accedens adſtringente quodam hunc, bono cum Deo, ſtiti.

Ultimum quod tractandum reſtat, eſt ſopor quidam gravis, quem vidi in muliere ſutoris Darmſtadini nomine Samuel Abel; quæ per tres dies integros noctesque totidem dormivit & jam ſana eſt. Vidimus hunc etiam in eximiæ ſpei Adoleſcente conſobrino meo. Hujus autem *veterni* cauſa in effluviis auſteronarcoticis, quæ partim cerebri poros conſtringunt, partim ſpiritus ligant, contineri videtur; unde *acida* & alia ejuſmodi *ſpiritus excitantia* maximæ erunt utilitatis.

Hæc ſunt, quæ ut Clementiſſimo Sereniſſimi Principis mei mandato

dato, humillimè ſatisfacerem, mihi per trium hebdomadum anguſtias praxeosque labores conſcribere licuit: iis utere Lector & fave.

Tibi vero Deus T. O. M. ſit Laus, honor & gloria pro iis, quibus Tu per viginti ſtudii Medici annos cumulaſti me, benedictionibus: benedic ulteriùs tamdiu laboribus meis, quamdiu hi in omnipotentis gratiæ Tuæ laudem, proximique ſalutem tendent.

F I N I S.